

Nederlands
Philharmonisch
Orkest

Mahler

**Nederlands
Philharmonisch
Orkest**

Mahler Symfonie 8

**Nederlands Philharmonisch Orkest
Marc Albrecht, chef-dirigent**

**Camilla Nylund, sopraan
Ailish Tynan, sopraan
Regula Mühlemann, sopraan
Janina Baechle, alt
Helena Rasker, alt
Klaus Florian Vogt, tenor
Tommi Hakala, bariton
Ain Anger, bas**

**WDR Rundfunkchor Köln
London Symphony Chorus
MDR Rundfunkchor Leipzig
Knabenchor Hannover
Koorschool St. Bavo Haarlem**

**za 23 feb 2019, 20.15 u
zo 24 feb 2019, 14.15 u
Het Concertgebouw, Amsterdam**

Programma

**Gustav Mahler (1860-1911)
Symfonie nr. 8 in Es (1906-1907)
I Hymnus 'Veni, creator spiritus'
II Schllußszene aus Goethes 'Faust'**

**concert zonder pauze, verwacht einde:
21.45 u op zaterdag, 15.45 u op zondag**

Gustav Mahler in
het Concertgebouw,
met staande v.l.n.r.
Cornelis Dopper,
Hendrik Freyer,
Willem Mengelberg,
Alphons Diepenbrock.
Amsterdam, 1909
© Nederlands Muziek
Instituut / Haags
Gemeentearchief

‘Ik houd van de reuring die deze unieke productie met zich meebrengt! Het afgelopen jaar betekende ‘Mahler 8’ voor mij bijvoorbeeld het regelen van de ontvangst en het verplaatsen van de 350 koorleden en 8 solisten: hotelkamers, vlieg- en treintickets, gastgezinnen, bussen en taxi’s. Mijn streven is dat alles rond de repetities en concerten zo soepel loopt dat onze gasten alleen maar hoeven te focussen op het zingen.’

ANGELA GARLAND coördinator artistieke zaken en programmering

126 orkestleden, 230 koorzangers, 100 kinderkoorleden, 8 vocale solisten en een dirigent

Ik bereid me voor op een overrompelende ervaring; meegenomen worden vanaf de eerste klanken, als het Concertgebouworgel op slag de zaal vult en het orkest in voltallige bezetting inzet. Stemmen en instrumenten brengen de lucht in trilling en de muziek raakt ons.

Het Nederlands Philharmonisch Orkest heeft een veel-geprezen Mahler-traditie en onze chef-dirigent Marc Albrecht is wereldwijd gekend om zijn uitvoeringen van muziek van rond 1900. Toen we begonnen met de programmering van de symfonieën en de grote liedcycli was het een logische wens ook Mahlers ‘Symphonie der Tausend’ uit te kunnen voeren. De omvang en kosten van deze productie zijn echter een logistieke en financiële uitdaging. Ik ben dan ook trots en dankbaar dat het gelukt is om dankzij de ondersteuning van sponsors en particuliere donateurs Mahlers *Symfonie nr. 8* vandaag uit te kunnen voeren. We vertonen dit concert ook *live*, vanuit Het Concertgebouw op een groot scherm ‘thuis’ in de NedPhO-Koepel, voor bijvoorbeeld onze buurtgenoten, zodat een extra groot en divers publiek ervan kan genieten.

Ik houd van de unieke klank die onze chef-dirigent en de musici van het Nederlands Philharmonisch Orkest samen hebben ontwikkeld. Zij hebben alles in huis om het luisteren naar deze grootse *Achtste Symfonie* tot een onvergetelijke belevenis te maken. Voor de musici op het podium en voor de medewerkers die achter de schermen de uitvoering mogelijk maken, is het een voorrecht deze monumentale muziek nu met u te mogen beleven. Ik wens u een prachtig concert toe.

Rob Streevelaar
algemeen directeur

Amsterdam, februari 2019

‘Niet meer voor te stellen, de stilte en eenzaamheid die Mahler gevoeld moet hebben om zich heen. Het was de periode dat Alma, zijn grote liefde, steeds ongrijpbaarder voor hem werd. Deze stilte, eenzaamheid en wanhoop leidde tot grote daden, grote fantasieën – Mahler kwam met een schreeuw om aandacht, om liefde, om geadoreerd te worden door zijn geliefde. Hij wilde indruk maken met iets groots. En groots is het geworden, deze Achtste.’

HERMAN DRAAISMA basklarinet

< Gustav Mahler
tijdens een bezoek
aan Nederland
in 1906
© Hendrik de Booy /
Stadsarchief Amsterdam

> Alma Mahler,
destijds volgens
velen ‘de mooiste
vrouw’ van
Wenen, 1908
© Heritage Image
Partnership Ltd

Het eeuwig-vrouwelijke is wat ons leidt

Chef-dirigent Marc Albrecht
over Mahlers *Symfonie nr. 8*

God als vrouw, kunnen we ons dat voorstellen? Met Goethes woorden *Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan* roept Mahler in zijn *Achtste Symfonie* deze vraag op. Voor Marc Albrecht een van de fascinerende elementen van deze grootse compositie.

Sinds zijn aantreden als chef-dirigent staat elk jaar een Mahlersymfonie op het programma. De 'Sinfonie der Tausend' mag – ondanks hoge kosten en ingewikkelde logistiek, volgens Marc Albrecht niet ontbreken: 'Mahlers symfonieën zijn als de Himalaya. Met niet alleen de Mount Everest, maar veel meer Achtduizenders. Stuk voor stuk hoge bergen die op zichzelf lijken te staan maar in werkelijkheid een keten vormen. Zo zijn de symfonieën onderdeel van een geheel, de ene symfonie roept vragen op die de volgende beantwoordt. Aan de basis ligt Mahlers spirituele zoektocht naar waarachtigheid, een reis die hem naar steeds een volgend stadium brengt.'

'De *Achtste* is Mahlers meest vrolijke en positieve werk. Het is ook de eerste symfonie waarin de menselijke stem echt centraal staat. In eerdere symfonieën voegen de stemmen zich in het laatste deel bij de musici, om met hun tekst uitleg te geven aan de spiritualiteit in de muziek. Hier is het andersom, de stemmen dragen de symfonie, alle ideeën in de muziek zijn gebaseerd op tekst.'

'Mahler geeft ons met zijn *Achtste* ook in de opbouw iets nieuws. De symfonie bestaat uit twee delen. Het eerste is geschreven als oratorium, in het Latijn – een vorm die Mahler nooit eerder gebruikte. Het tweede, dramatische deel is als een Faustiaanse opera die hij nooit schreef. De twee delen vormen samen een eenheid door de thema's in tekst en muziek: verlossing, de zoektocht naar eeuwige liefde en spirituele wedergeboorte. En uiteindelijk: wat als God geen oude man met lange baard is, maar een vrouwelijke kracht; verlichting als *das Ewig-Weibliche*? Het universum van Mahlers muziek is onnavolgbaar. Ongelofelijk dat deze rijkdom door één mens geschapen is.'

Gustav Mahler – Wenen, 1907
© Fine Art Images

**‘Ik heb zojuist mijn Achtste voltooid.
Het is het grootste dat ik tot nu toe heb
gemaakt. Het is in vorm en inhoud zo merk-
waardig dat het zich niet laat omschrijven.
Je moet je voorstellen dat het heelal begint
te trillen en tot klinken komt. Het zijn geen
menselijke stemmen meer, maar planeten
en zonnen die rondcirkelen.’**

GUSTAV MAHLER Uit een brief aan vriend en dirigent
Willem Mengelberg, augustus 1906

Mahler Symfonie

8

**I. Teil. Hymnus ‘Veni, creator spiritus’
II. Teil. Schlußszene aus ‘Faust’**

In de regel had Gustav Mahler, naast zijn drukke bezigheden als dirigent, weinig gelegenheid om te componeren. Alleen in de zomer in het ‘Komponierhäuschen’ bij zijn vakantievilla had hij de tijd om aan zijn symfonieën te werken. En omdat deze van aanzienlijke omvang waren, nam elke symfonie diverse zomers in beslag. Des te verbazingwekkender is het dat hij zijn veruit grootste werk ooit, de *Symfonie nr. 8* in slechts één zomervakantie schreef.

Slechts acht weken

En dan te bedenken dat Mahler zich juist die zomer van 1906 had voorgenomen eens echt rust te nemen. Sinds 1903 was zijn roem als componist enorm gestegen en werden zijn werken onder zijn eigen leiding op steeds meer plaatsen met groot succes uitgevoerd. Hij genoot intens van alle belangstelling maar het succes vergde ook veel energie, en hij vreesde dat het zijn creativiteit zou ondermijnen. Mahler was van plan die zomer niet meer te doen dan de orkestratie van de *Symfonie nr. 7* wat te reviseren. Met dat idee ging hij de eerste vakantiedag gewoontegetrouw naar zijn componeerhuisje. ‘Nauwelijks was ik in mijn vertrouwde werkkamer, of de Spiritus Creator greep mij bij zijn lurven en joeg mij op, acht weken aan een stuk, tot mijn grootste opus voltooid was’, zo herinnerde hij zich later. In de eerste maanden van 1907 was hij nog druk bezig met de orkestratie, maar daarna was de *Sinfonie der Tausend* – overigens een bijnaam die hij niet zelf verzonnen had en die hij verafschuwde – helemaal klaar.

De combinatie van symfonieorkest en menselijke stem paste Mahler al eerder toe in vele liederen en in de *Symfonieën nrs. 2, 3 en 4*. Na drie geheel orkestrale symfonieën, gebruikte hij in de *Symfonie nr. 8* weer vocale elementen. En hoe. Maar liefst acht solisten, twee koren en een kinderkoor schreef hij voor, naast een orkest van titanische afmetingen. Maar waar moest de symfonie over gaan? Daar was voor Mahler maar één antwoord op: de liefde.

Heilige Geest en Faust

Het idee om de bekende middeleeuwse hymne *Veni Creator* te nemen, lag voor Mahler al in een vroeg stadium vast. Het was een jubelende tekst over de komst van de Heilige Geest die gesmeekt wordt zijn liefde aan de mensheid te brengen. Over het vervolg aarzelde hij kort. Naast een religieuze tekst zocht Mahler naar meer profane woorden over de liefde en speelde hij met de gedachte om als finale van een vierdelige symfonie een tekst over de Griekse god Eros te nemen. Maar al snel kwam het slot van Goethes *Faust* in beeld en besloot hij de symfonie tweedelig te maken met de hymne als opening en *Faust* als slot.

Deel I Hymne 'Veni, creator spiritus'

Als bij een groots oratorium passen de beide delen perfect in elkaar. De hymne '*Veni, creator spiritus*' toont ons de hemel in zijn volle glorie waar een oneindig groot koor van engelen de heerlijkheid van God in de persoon van de Heilige Geest bezingt. De hemelpoort staat wijd open waardoor Faust in het tweede deel, begeleid door diezelfde engelen en een stoet van mystieke allegorische personen de hemel mag betreden. En overweldigend is het hemelse gezang in het eerste deel. Al vanaf de eerste maat zet Mahler alle krachten in van koren, solisten en orkest – vrijwel onafgebroken tot het eind. De kiem van het geheel is één enkel klein motief van de noten es, bes, as die aan het begin klinken, de basis voor diverse thema's. Dit zorgt ervoor dat al het muzikaal geweld en de veelheid aan melodieën toch een prachtige eenheid vormen.

Affiche van de wereldpremière. Ontwerper Alfred Roller ontwierp al sinds 1902 posters en decors voor de producties van Mahler. De gigantische initialen verwijzen naar Mahlers dubbelrol als componist en dirigent.

Deel II Slotsce uit Goethes 'Faust'

Hoewel niet echt religieus, helemaal werelds was *Faust* ook niet. Goethe nam als basis voor zijn toneelstuk het volksverhaal van een geleerde die zijn ziel aan de duivel verkoopt, op voorwaarde dat die hem in zijn leven gelukkig maakt. Daarbij gaan Faust en de duivel grof te werk met als dieptepunt de jonge vrouw, Gretchen – op wie Faust verliefd is, maar die hij volledig in het ongeluk stort met haar dood tot gevolg. In de loop van het verhaal weet Faust zijn leven een blijmoediger kant op te sturen. Als Faust werkelijk gelukkig is geworden en de duivel zijn deel verlangt, blijkt dat Faust zijn geluk zelf heeft bewerkstelligd zonder de hulp van de duivel. Die mag daarom zijn ziel niet opeisen, als die na de dood van Faust door een koor van engelen naar de hemel gebracht wordt. In de hemel wordt Faust met Gretchen herenigd. De humanistische Goethe presenteert hiermee een Faust die worstelt met zijn menselijkheid, met vallen en opstaan de waarheid en het geluk zoekt, en uiteindelijk in liefde zijn verlossing vindt.

Slotsce uit Goethes 'Faust', gravure van Peter Cornelius, 1882 © Lanmas

Toegangsk kaartje voor de wereldpremière in 1910

In dit tweede deel gebruikt Mahler maar zelden de volledige bezetting, de muziek is diffuser dan in het voorafgaande. Faust mag weliswaar de hemel in, maar niet zonder meer. Op zijn reis naar boven wordt hij toegesproken door diverse figuren. In eerste instantie zijn dit mannelijke personen, maar naarmate de scène vordert, worden dit hoofdzakelijk vrouwenfiguren. Want voor zowel Goethe als Mahler is het vrouwelijke de ultieme verpersoonlijking van de liefde. Als ultieme vrouw komt Fausts geliefde tevoorschijn die hij door zijn egoïstische gedrag de dood heeft ingejaagd, maar die hij door haar onbaatzuchtige liefde, in het Paradijs weer in de armen mag sluiten. 'Das Unbeschreibliche hier ist es getan; das Ewig-Weibliche zieht uns hinan,' zoals het toneelstuk en daarmee ook de symfonie eindigt.

Altijd Alma

Zo mooi als hij de liefde gestalte geeft in zijn *Symfonie nr. 8*, zo lastig is het in zijn eigen leven geweest. Het had zo mooi kunnen zijn. Alma Schindler was een uiterst creatieve vrouw die volledig opging in het kunstzinnige Wenen van haar dagen. Toen Gustav en Alma elkaar ontmoetten, leken ze voor elkaar geboren. De gevoelige geest van Alma stimuleerde de scheppingskracht van Mahler, ze was zijn ultieme muze. Maar haar eigen artistieke gevoeligheid ging volledig aan hem voorbij. In zijn opvattingen over het huwelijk was Mahler opvallend conservatief: de vrouw diende zich volledig ten dienste te stellen aan de man, hem te volgen en terzijde te staan en zichzelf weg te cijferen. Lange tijd vervulde Alma die bescheiden rol met verve,

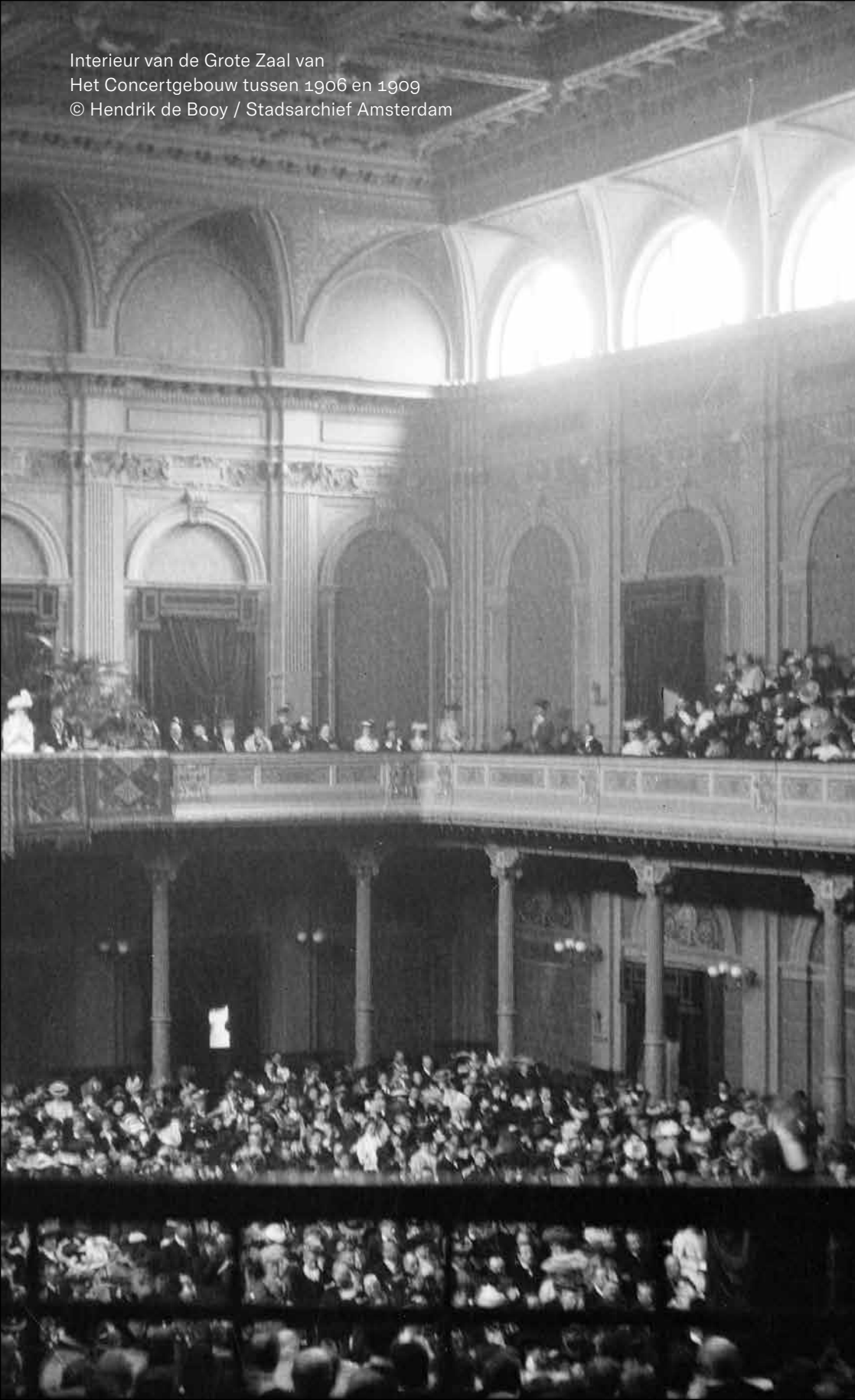
maar ten slotte hield zij het niet meer uit. Ze werd korzelig, nam afstand van haar geliefde en flirtte met ander kunstenaars. Natuurlijk droeg Mahler deze symfonie over de ultieme liefde op aan Alma. Maar nog voordat de eerste uitvoering van de symfonie in 1910 plaatsvond, ontdekte hij dat Alma een buitenechtelijke relatie had met de architect Walter Gropius. Hij was volledig in shock. Het was de genadeklap voor Mahler die het sinds de voltooiing van zijn *Symfonie nr. 8* al niet makkelijk had. Hij werd in de zomer van 1907 min of meer ontslagen bij de Weense Hofoper, zijn vierjarig dochtertje Maria overleed kort daarna aan difterie en tegen het eind van het jaar constateerde een arts dat hij aan een ernstige hartkwaal leed. De première van de symfonie vond onder Mahlers leiding plaats op 12 september 1910 in München en was een overdonderend succes. Het was de laatste keer dat hij een nieuwe compositie voor het voetlicht bracht. *Symfonie nr. 9* en de onvoltooide *nr. 10* klonken pas voor het eerst enkele maanden nadat hij was overleden.

Alma Mahler in 1909 of 1910
© Lebrecht Music & Arts

Tekst Kees Wisse

Interieur van de Grote Zaal van
Het Concertgebouw tussen 1906 en 1909
© Hendrik de Booy / Stadsarchief Amsterdam

Handwritten musical score for Mahler's Symphony No. 8. The score includes parts for Flute (Fl.), Oboe (ob.), Cor Anglais (c. kl.), Euphonium (Euph.), Trombone (Tromb.), Trumpet (Tromp.), Horn (Horn), Violin I (Vcl. I), Violin II (Vcl. II), Viola (Vcl. II), and Cello/Double Bass (C. kl.). The lyrics are in Latin, including "Gloria in excelsis Deo" and "Kyrie eleison".

Het handschrift van de componist: uit het manuscript
van de partituur van Mahlers Symfonie nr. 8

Marc Albrecht Nederlands Philharmonisch Orkest Camilla Nylund Ailish Tynan Regula Mühlemann

Biografieën

Marc Albrecht, dirigent

Sinds 2011 is Marc Albrecht chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest | Nederlands Kamerorkest en De Nationale Opera. Naast gastdirecties bij onder meer de Berliner Philharmoniker, Wiener Philharmoniker en het Koninklijk Concertgebouworkest, leidde hij vanaf 2006 tot aan zijn komst naar Amsterdam het Orchestre Philharmonique de Strasbourg. Over de hele wereld is Albrecht een uiterst gewild operadirigent. Hij was te gast bij de Bayreuther Festspiele in Wagners *Der fliegende Holländer*. Met dezelfde opera schitterde hij in Covent Garden. Al in 2003 debuteerde hij met succes bij de Salzburger Festspiele waar hij met de Wiener Philharmoniker tekende voor een indrukwekkende *Lulu*. Ook dirigeerde hij bij Theater an der Wien, La Scala Milaan, Deutsche Oper Berlin en het Opernhaus Zürich. Marc Albrecht en het Nederlands Philharmonisch Orkest brachten diverse opnamen uit, waaronder Mahlers orkestliederen en *Vierde symfonie* en de complete *Elektra* van Strauss.

Nederlands Philharmonisch Orkest

Het Nederlands Philharmonisch Orkest verzorgt opera- en concertproducties op het hoogste artistieke niveau. Met programma's voor educatie, outreach en talentontwikkeling investeert het orkest in de toekomst van klassieke muziek. Al ruim 30 jaar is het Nederlands Philharmonisch Orkest het orkest van De Nationale Opera en wordt het gerekend tot de beste operaorkesten ter wereld. Het Concertgebouw in Amsterdam is het vaste hoofdpodium voor de concerten van het orkest. Naast de programma's met chef-dirigent Marc Albrecht wordt samengewerkt met internationaal gerenommeerde gastdirigenten, solisten en met vertegenwoordigers van een nieuwe generatie topmusici. Het orkest maakt klassieke muziek bereikbaar voor iedereen die er voor open staat: niet alleen op de hoofdpodia maar ook op talloze avontuurlijke en ongebruikelijke podia brengt het orkest via muziek mensen samen. Zo zorgt het orkest voor de mooiste en beste muziekervaring voor zowel klassieke fijnproevers als nieuwe luisteraars. Met zijn gastvrije thuiszaal, de NedPhO-Koepel in de Amsterdamse Indische buurt, staat het orkest midden in de samenleving. Jaarlijks zijn er ongeveer tweehonderd activiteiten voor muzikeducatie, buurtparticipatie en talentontwikkeling.

Janina Baechle Helena Rasker Klaus Florian Vogt Tommi Hakala Ain Anger

Camilla Nylund, sopraan

De Finse sopraan Camilla Nylund studeerde in haar geboorteland zang en muziekwetenschap. Aan het begin van haar carrière was ze enige tijd verbonden aan de opera van Hannover en de Semperoper in Dresden. Haar grote doorbraak kwam in 2004 met haar spectaculaire vertolkingen van Leonore in *Fidelio* van Beethoven en van Elisabeth in Wagners *Tannhäuser*. Maar vooral haar optreden in de titelrol van Strauss' *Salomé* bij de opera van Keulen wekte veel bewondering, een rol die ze tot één van haar specialiteiten zou maken. Camilla Nylund trad op in alle grote muziektheaters over de hele wereld waaronder de Wiener Staatsoper, de Bayreuther Festspiele en De Nationale Opera in Amsterdam. Als concertzangeres maakte ze haar opwachting bij onder meer de Chicago Symphony Orchestra en de Berliner Philharmoniker. Van haar meer dan dertig cd- en dvd-opnames is zeker Mahler *Symfonie nr. 8* vermeldenswaard, die ze met het Koninklijk Concertgebouworkest onder Mariss Jansons opnam. In haar persoonlijk leven bestaat er voor Camilla Nylund meer dan zingen alleen. 'Daar heb ik ook hele andere talenten, zoals koken, bakken en koopjesjagen.'

Ailish Tynan, sopraan

De Ierse sopraan Ailish Tynan kreeg haar opleiding aan de Royal Irish Academy of Music in Dublin en de Guildhall School of Music and Drama in London. Echt naam maakte ze toen ze in 2003 de Rosenblatt Recital Prize won tijdens de BBC Cardiff Singer of the World. Ailish Tynan zong in belangrijke operatheaters als La Scala in Milaan, Covent Garden in Londen en de Houston Grand Opera. Veelgeprezen zijn haar gevarieerde recitals waarmee ze optrad in onder meer de Londense Wigmore Hall en de Vinterfespill in Noorwegen. Ook in het concertrepertoire heeft Ailish Tynan furore gemaakt. Zo trad ze op met het Philharmonia Orchestra, de Accademia Nazionale di Santa Cecilia en het Radio-Sinfonie-Orchester Frankfurt. *Symfonie nr. 8* van Mahler voerde ze vele malen uit en zette ze diverse keren op cd onder anderen met Valery Gergjev en het London Symphony Orchestra. Voor haar een dierbaar stuk 'dat mijn leven lang bij blijft. Elke keer dat ik het zing wordt het beter en beter omdat ik steeds meer vertrouwen krijg en er meer en meer van kan genieten.'

Regula Mühlemann, sopraan

‘Zij is het beste wat Zwitserland op dit moment te bieden heeft, behalve Toblerone chocolade natuurlijk’, zei eens een operaregisseur over de sopraan Regula Mühlemann. Nadat zij in 2010 haar studie aan het conservatorium van haar geboorteplaats Luzern onder Barbara Locher met onderscheiding voltooide, kreeg ze meteen uitnodigingen van diverse operahuizen. Haar heldere en fijnzinnige stem leent zich vooral voor de grote Mozartrollen die ze veelvuldig zingt. Ze stond op de bühne bij onder meer La Fenice in Venetië, de Berliner Staatsoper en het Grand Théâtre de Genève. In 2012 maakte ze haar succesvolle debuut bij de Salzburger Festspiele. Op het concertpodium werkte ze samen met grote dirigenten als Simon Rattle, Daniel Harding en Daniele Gatti. Natuurlijk trad ze daarbij op tijdens het Lucerne Festival. Inmiddels heeft Regula Mühlemann twee veelgeprezen cd’s op haar naam staan. Eén daarvan is gevuld met muziek van Mozart, de ander met uiteenlopende operafragmenten rond het personage van Cleopatra. Met haar zusje, dat het syndroom van Down heeft, heeft de sopraan een bijzondere band: ‘Zij ziet me werkelijk als mens en niet als zangeres. Dat doet me goed en zorgt ervoor dat ik met mijn beide benen op de grond blijf staan.’

Janina Baechle, alt

Naar eigen zeggen studeerde Janina Baechle van alles: geschiedenis, Engelse taal- en letterkunde, politologie en muzikwetenschap. ‘Maar ook meldde ik me voor het “Extra-chor” van de Hamburgse opera. Toen ik op een avond als slavin verkleed achter op het podium

stond bij de voorstelling van *Aïda*, wist ik: dit is het!’

Na haar zangstudie kwam ze via de opera’s van Braunschweig en Hannover bij de Wiener Staatsoper terecht waar ze enkele seizoenen tot de vaste cast behoorde. Daar deed ze een schat aan ervaring op in de meest uiteenlopende opera’s waaronder de complete *Ring* van Wagner. Janina Baechle heeft zich in de loop der jaren geprofileerd als een groot mezzosopraan. Ze zong onder meer bij de Opéra National de Paris, de Semperoper Dresden, het Gran Teatre del Liceu in Barcelona en bij de Wiener Staatsoper.

Op het concertpodium werkte Janina Baechle samen met de Münchner Philharmoniker, de Dresdner Philharmoniker en het ensemble voor moderne muziek Klangforum Wien. Ze heeft verscheidene cd’s en dvd’s op haar naam staan, waaronder opnamen van opera’s zoals Wagners *Ring* en *Moses und Aron* van Schönberg, maar ook een bijzonder recital met liederen van onder anderen Hahn, Boulanger, Milhaud en Alma Mahler.

Helena Rasker, alt

De alt Helena Rasker studeerde in 1994 cum laude af aan het conservatorium van Den Haag. Daarnaast volgde ze lessen aan de vermaarde Tanglewood Summer Academy in de Verenigde Staten. Ze heeft een imposante carrière opgebouwd en werkte samen met orkesten als Les Musiciens du Louvre, London Sinfonietta en in Nederland met onder meer het Koninklijk Concertgebouworkest, het Residentie Orkest en Askol Schönberg. Ook bij het Nederlands Philharmonisch Orkest is ze de afgelopen jaren regelmatig te horen geweest. De zangeres heeft dan ook

Gustav Klimt,
De Kus, 1907-1908
© Alamy Stock Photo

‘Het is geweldig deze muziek en de prachtige tekst over te kunnen dragen. Als solist ben ik een van de vele stemmen in de symfonie. Het eerste deel, een hartenkreet van duizend man tot God, is een eensgezinde roep om barmhartigheid, om verbinding en liefde. Dat ontroert me. Juist in deze tijd, waarin zoveel wordt afgebroken en mensen uit elkaar gedreven worden. Het tweede deel sluit aan met de zoektocht naar verlossing, de bevrijding van duistere krachten. En dan het einde – *Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan*, is zo verpletterend mooi...’

HELENA RASKER solist – alt

een fascinatie voor zingen met orkest: 'Het voelt als surfen op een grote golf', zei ze eens naar aanleiding van een optreden in Mahlers *Symfonie nr. 2*.

Naast het barokke en klassiek romantische repertoire richt Helena Rasker zich op moderne muziek. Op het podium van De Nationale Opera was ze regelmatig te vinden in wereldpremières van Claude Vivier, Michel van der Aa, Peter-Jan Wagemans en Rob Zuidam. Deze laatste schreef in 2013 speciaal voor haar donkere altstem zijn opera *Troparion*, dat door de pers met bewondering werd ontvangen. En nog vorig jaar toerde ze door het land met het theatrale stuk *Kus de regen* van Micha Hamel.

Klaus Florian Vogt, tenor

Hij begon zijn muziekcarrière als hoornist bij het Philharmonisches Staatsorchester in Hamburg. Daarnaast volgde Klaus Florian Vogt een zangopleiding en behoorde hij enkele jaren tot de vaste zangerscast van de Semperoper Dresden. In deze tijd groeide hij uit tot één van de grootste Wagnerzangers van deze tijd. Hij glorieerde in de meest uiteenlopende Wagnerrollen in alle grote theaters en festivals zoals de Bayreuther Festspiele, La Scala in Milaan, de Wiener Staatsoper en de Metropolitan Opera in New York. Met zijn titelrol in *Lohengrin* wordt hij gezien als een van de grootste vertolkers aller tijden.

Maar ook op het concertpodium maakte Klaus Florian Vogt grote indruk. Hij werkte samen met onder meer het Gewandhausorchester Leipzig, het City of Birmingham Symphony Orchestra en het Koninklijk Concertgebouworkest. Hij was te gast op gerenommeerde festivals als

het Tanglewood Festival en de Salzburger Festspiele. Hij maakte diverse cd-opnames als zanger binnen een operaproductie, maar ook als solist. Daaronder uiteraard een *Lohengrin* met het Concertgebouworkest onder leiding van Mark Elder. In 2012 werd hij door ECHO Klassik uitgeroepen tot Künstler des Jahres. Tijdens zijn vele concertreizen zal je hem niet snel in een hotelkamer aantreffen. Het liefst bivakkeert hij in zijn camper dicht bij het theater.

Tommi Hakala, bariton

De Finse bariton Tommi Hakala studeerde zang aan de Sibelius Academie in Helsinki. Hij was enkele jaren verbonden aan het Staatstheater Nürnberg en de Oper Leipzig. Zijn doorbraak kwam in 2003 toen hij winnaar werd van de BBC Singer of the World in Cardiff. Van 2008 tot 2013 had hij een vast engagement aan de Finse Nationale Opera. Sindsdien is hij een veelgevraagd zanger. Hij zong in grote operahuizen als de Metropolitan Opera in New York, het Teatro Real in Madrid en De Nationale Opera in Amsterdam. De bariton heeft ook veel belangstelling voor hedendaagse muziek. Zo zong hij in wereldpremières van opera's van landgenoten als Sallinen en Rautavaara. De komende seizoenen zal hij te zien zijn als Wotan in een productie van Wagners complete *Ring* bij de Finse Nationale Opera onder leiding van Esa-Pekka Salonen.

Ook op het concertpodium laat Tommi Hakala zich niet onbetuigd. Zo werkte hij met dirigenten als Jaap van Zweden, Sir Simon Rattle en Sir Colin Davis. Met het Koninklijk Concertgebouworkest maakte hij een indrukwekkende opname van Mahlers *Symfonie nr. 8* onder leiding van Mariss Jansons.

Ain Anger, bas

'Hij wist als Pater Profundus de sublieme natuurscènes doelgericht en krachtig over te brengen', schreef de Boston Classical Review over de bijdrage van Ain Anger tijdens een uitvoering van Mahlers *Symfonie nr. 8* in Tanglewood.

Het tekent de kracht van de donkere basstem waarover deze Estse zanger beschikt. Ain Anger begon zijn carrière aan de Oper Leipzig en is al sinds 2004 vast verbonden aan de Wiener Staatsoper. Daar glorieerde hij in meer dan 40 belangrijke rollen in opera's van onder meer Verdi, Moessorgski en Wagner. Met zijn gestalte van meer dan twee meter maakte hij vooral grote indruk als de reus Fafner in Wagners *Ring*. Ook andere operatheaters wisten hem te vinden. Hij zong onder andere bij de Bayerische Staatsoper, de Canadian Opera Company en de Opéra National de Paris. Op het concertpodium werkte hij samen met de New York Philharmonic Orchestra, het Philadelphia Orchestra en het Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks waar hij ook Mahlers *Symfonie nr. 8* zong.

En dan te bedenken dat het weinig had gescheeld of Ain Anger was nooit begonnen met zingen: 'Ik was 19 toen ik in Tallinn voor het eerst naar de opera ging. Daar hoorde ik *La Traviata*, het was zo verschrikkelijk dat ik dacht: dat nooit meer!'

WDR Rundfunkchor Köln

Al in 1927 richtte de Keulse afdeling van de Duitse omroep het Kammerchor des Kölner Senders op. Na een noodgedwongen stop in de Tweede Wereldoorlog ging dit koor verder als het Kölner Rundfunkchor. Jarenlang werkte het koor mee aan de tweewekelijkse uitzending van een live

gezongen opera, maar ook zong het talloze composities die in de Nazitijd verboden waren en gaf het compositieopdrachten aan hedendaagse componisten als Nono en Stockhausen. Naast optredens voor radio-uitzendingen gaf en geeft het koor, dat sinds 1999 de naam WDR Rundfunkchor draagt, talloze concerten in binnen- en buitenland en groeide het uit tot één van de belangrijkste koren van Duitsland. De huidige dirigent is Stefan Parkman.

London Symphony Chorus

In 1966 werd het LSO Chorus opgericht als onderdeel van het London Symphony Orchestra voor de uitvoering van het groot vocaal-symfonisch repertoire. Tegenwoordig opererend onder de naam London Symphony Chorus is het met 160 leden het grootste amateurkoor in Engeland. Samen met het orkest gaf het koor in de loop van zijn bestaan talloze concerten, niet alleen in concertante muziek, maar ook in veel opera-voorstellingen. Ook maakten koor en orkest gezamenlijk meer dan 140 opnames, waaronder het *War Requiem* van Britten, de *Grande messe des morts* van Berlioz en Mahlers *Symfonie nr. 8* onder leiding van Sir Simon Rattle. Hoewel het London Symphony Chorus nog veel met het London Symphony Orchestra samenwerkt, opereert het tegenwoordig ook als zelfstandig koor dat concerten organiseert en met andere orkesten zingt. Sinds 2012 is Simon Halsey de vaste dirigent van het koor.

MDR Rundfunkchor Leipzig

Feitelijk bestaat het MDR Rundfunkchor Leipzig al sinds 1924 als de Leipziger Oratorienvereinigung. In 1934 werd het bij de radio opgenomen als het Chor des Reichssenders Leipzig. In de DDR-tijd werd het onderdeel van de MDR en dat is het ook na de hereniging van Duitsland gebleven, onder de naam MDR Rundfunkchor Leipzig. In al die jaren heeft het koor zich geprofileerd als een van de beste professionele radiokoren van Duitsland. Natuurlijk hebben zij een vaste plaats naast het MDR Sinfonieorchester in het grote koorrepertoire, maar daarnaast worden zij wereldwijd uitgenodigd door talloze professionele symfonieorkesten. Ook hebben zij naam gemaakt als een van de beste a-capella-ensembles van het land. In 2017 werd hun cd met de motetten van Reger bekroond met de International Classical Music Award. In 2013 ontving het koor de European Cultural Prize. In 2015 werd Risto Joost, die tot dan toe leider van het Nederlands Kamerkoor was, aangesteld als vaste dirigent.

Knabenchor Hannover

In 1950 richtte Heinz Hennig het Knabenchor Hannover op. Het koor kreeg al snel reputatie als jongenskoor gespecialiseerd in barokmuziek en zong met befaamde specialisten als Ton Koopman, Philippe Herreweghe en John Eliot Gardiner. Grote bekendheid kreeg het Knabenchor met de medewerking aan de complete opname van de cantates van Bach met het duo Harnoncourt/Leonhardt. Daarnaast was de opname van Monteverdi's *Mariavespers* exemplarisch. Maar ook met nieuw repertoire maakte het Knabenchor Hannover – sinds 2002 onder leiding van Jörg

Breiding, naam. Zo gaf het concerten met werk van Stravinsky, Orff, Rutter en Duruflé. Uiteraard ontbreken ook de symfonieën van Mahler niet op hun lijst.

Koorschool St. Bavo Haarlem

Al rond 1300 was de kathedraal van de Sint Bavo in Haarlem beroemd om zijn rijke koorcultuur. Deze verdween na de reformatie voor een groot deel, maar werd in 1946 nieuw leven ingeblazen door kapelaan Aloysius Kat. Hij richtte de Stichting Muziekinstituut van de Kathedraal St. Bavo te Haarlem op met als doel de liturgische zang in de kathedraal te stimuleren. Al snel werd er een lagere school aan verbonden waar jongens naast regulier onderwijs getraind werden als koorzanger om in de vieringen en missen in de Kathedrale Basiliek Sint Bavo te zingen. Sinds 1992 worden ook meisjes toegelaten. Nog steeds heeft het koor als basisopdracht om de liturgie van kerkmuziek te voorzien, maar daarnaast geeft het in verschillende samenstellingen concerten en werkt het op uitnodiging mee aan uitvoeringen van diverse muziekgezelschappen, waaronder de Nederlandse symfonieorkesten.

‘Als mensen zeggen dat ze een tof concert gaan geven – een Matthäus ofzo, dan denk ik: hihi, ik ga lekker Mahler 8 doen! Straks, als we met z’n allen op het podium staan, ga ik de hele tijd goed luisteren naar alles en rondkijken. En natuurlijk opletten voor mijn eerste inzet, ook al komt die nog lang niet... Ik vind het heel bijzonder dat Mahler zo’n ‘liefdesbrief’ maakte voor zijn vrouw. Dat is pas echt romantisch!’

ISAURE BALJET groep 8 Koorschool St. Bavo Haarlem

Gustav Mahler
met Alma en
hun dochters
Maria en
Anna, 1910
© Fine Art
Images

Nederlands Philharmonisch Orkest

Dirigent Marc Albrecht **1e Viol** Vadim Tsibulevsky, Saskia Viersen, Dimiter Tchernookov, Tessa Badenhoop, Hike Graafland, Derk Lottman, Mascha van Sloten, Marina Malkin, Paul Reijn, Henrik Svahnström, Sergey Arseniev, Anuschka Franken, Sandra van Eggelen-Karres, Irene Nas, Marijke van Kooten, Ilka van der Plas, Joanna Wronko, Michiel Commandeur, Rada Ovcharova **2e Viol** David Peralta Alegre, Mintje van Lier, Hugo Berreni, Wiesje Nuiver, Jeanine van Amsterdam, Marieke Boot, Cynthia Briggs, Heleen Veder, Jarmila Delaporte, Karina Korevaar, Lilit Poghosyan Grigoryants, Joanna Trzcionkowska, Sergio Aparicio Rodriguez, Lotte Reeskamp, Monica Vitali, Vanessa Damanet **Altviol** Janos Konrad, Laura van der Stoep, Odile Torenbeek, Marjolein de Waart, Avi Malkin, Suzanne Dijkstra, Nicholas Durrant, Stephanie Steiner, Michiel Holtrop, Maaïke-Merel van Baarzel, Sofie van der Schalie, Mark Mulder, Katya Woloshyn, Anna Smith **Cello** Maïke Reisener, Björn Schwarze, Douw Fonda, Anjali Tanna, Mariet van Dijk, Rik Otto, Nitzan Laster, Carin Nelson, Wijnand Hulst, Pascale Went, Maarten Jansen, Marjolein Meijer **Contrabas** Luis Cabrera Martin, João Seara, Miguel Pliego García, Joaquin Clemente Riera, Julien Beijer, Sorin Orcinschi, Peter Rikkers, Jorge Hernández Hernández, Emanuel Couto Oliveira, Nienke Kusters **Fluit** Leon Berendse, Elke Elsen, Linda Speulman, Hanspeter Spannring, Eva Vennekens, Levke Hollmer **Hobo** Aisling Casey, Xabier Lijo, Maxime le Minter, Vincent van Wijk, Anita Janssen (althobo) **Klarinet** Rick Huls, Esther Misbeek, Leon Bosch, Harrie Troquet, Herman Draaisma **Fagot** Remko Edelaar, Susan Brinkhof, Margreet Bongers, Dymphna van Dooremaal, Jaap de Vries **Hoorn** Fokke van Heel, Stef Jongbloed, Miek Laforce, Fred Molenaar, Wouter Brouwer, Sander van Dijk, Annelies Molenaar, Margreet Mulder **Trompet** Ad Welleman Jeroen Botma, Marc Speetjens, Gwangil Kim, Gertjan Loot (Bü), Bob Koertshuis (Bü), Kyu Hyoungh Cho (Bü), Niek Jacobs (Bü) **Trombone** Harrie de Lange, Wim Hendriks, Wouter Iseger, Brandt Attema, Gerard Peters (Bü), Victor Belmonte Albert (Bü), Twan Dubbers (Bü) **Tuba** David Kutz **Pauken** Theun van Nieuwburg **Slagwerk** Nando Russo, Paul Lemaire, Wilbert Grootenboer **Harp** Sandrine Chatron, Saskia Rekké, Miriam Ruf, Jaïke Bakker **Celesta** Daan Kortekaas **Piano** Kimball Huigens **Harmonium** Pauline Post **Orgel** Ere Lievonen **Mandoline** Ferdinand Binnendijk

Ein hypermoderner Dirigent
Karikatuur van Mahler door Hans Schließmann, 1901
© INTERFOTO

‘In deze symfonie voel ik me als concertmeester extra verantwoordelijk voor het samenbrengen van alle orkestleden op het podium. Marc Albrecht zal op zoveel moeten letten: dat immense koor van ruim 200 volwassen en 100 kinderen, de acht solisten. Samen met de andere aanvoerders – van de strijkers en van de blazers, moet ik zorgen dat iedereen op een lijn zit. Kamermuziek maken met 130 instrumentalisten.’

VADIM TSIBULEVSKI concertmeester Nederlands Philharmonisch Orkest

**‘Het is een voorrecht met alle schenkers
dit grootste project mede mogelijk te maken.
Hoe mooi dat het Nederlands Philharmonisch
Orkest – onder de bezielende leiding van
Marc Albrecht, de magie van Mahler 8 tot
leven laat komen, voor ons allemaal.
A dream come true!’**

VIVIANNE HEPKEMA ambassadeur Mahler 8 Kring

© Ronald Knapp

Mahler 8 Kring

Vivianne Hepkema – Ambassadeur Mahler 8 kring

Aagje Pabbruwe

Alexander Odle en Joanna Jonker Roelants

Annelies van der Pauw

Chris Jansen

Erwyn van der Meer

Friso Neeb

Frits van der Have

James en Gillian English

Jan Houtkamp

Jan van Leeuwen

Maddy Smeets

Marina van Notten en Jan Petit

Marion Loewenstein en Jacques Noach

Melanie en Robert Jan van Ogtrop

Michele Deiters

Otto en Tineke de Witt Wijnen

Peter F. Smit

Ramon Mesman

Rob van Schaik en Lidy Evertsen

Rutger Oranje

Sietze en Anja Montijn

Tessa Schlüter

Tom van Putten en Liesbeth Van Putten-Hofman

Barefoot Power

BV't Rekenhuys

Flanerie

MIDDAGCOACH

Reco Productions International BV

En een aantal anonieme donateurs.

Onze dank gaat ook uit naar de deelnemers van de crowdfundingcampagne.

Fondsen

A
O M
D M
O

ZABAWAS

Sponsors Mahler 8

X Gemeente
X Amsterdam
X

MIZUHO

Dujat

Stadsschouwburg &
Philharmonie Haarlem

Hoofdsponsor

Yakult

Subsidiënt

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Geef de liefde voor klassieke muziek door!

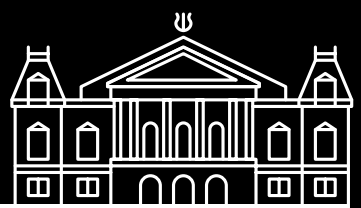
Al vanaf
€ 37,50
per jaar

Met uw Vriendschap kunnen 5 kinderen jaarlijks bij het orkest op bezoek

Wij willen dat ieder kind in aanraking kan komen met klassieke muziek. Met de bijdrage van onze Vrienden is dat mogelijk. Jaarlijks bereiken wij duizenden kinderen op scholen en in de concertzaal.

Als Vriend geniet u bovendien van vele voordelen. Zo zijn er per jaar meerdere Vriendenconcerten en kunt u een kijkje nemen achter de schermen bij de orkesten. Bekijk alle mogelijkheden online en meld u aan via orkest.nl/vriend.

orkest.nl

MAHLER 8

Hymnus
'Veni, creator spiritus'

Schlußszene
aus Goethes 'Faust'

Hymnus 'Veni, creator spiritus'

**Veni, creator spiritus
mentes tuorum visita,
imple superna gratia,
quae tu creasti pectora.**

**Qui Paraclitus diceris,
donum Dei altissimi,
fons vivus, ignis, caritas
et spiritalis unctio.**

**Infirma nostri corporis
virtute firmans perpeti.
Accende lumen sensibus,
infunde amorem cordibus.**

**Hostem repellas longius
pacemque dones protinus
ductore sic te praevis
vitemus omne pessimum.**

**Tu septiformis munere
dexteræ paternæ digitus.
Per te sciamus da Patrem,
noscamus filium, spiritum
credamus omni tempore.**

**Da gaudiorum praemia
da gratiarum munera
dissolve litis vincula,
adstringe pacis foedera.**

**Gloria Patri Domino,
Deo sit gloria et Filio
natoque, qui a mortuis
surrexit, ac Paraclito
in saeculorum saecula.**

Kom, schepper, Heilige Geest,
bezoek de geesten der Uwen.
Vervul met hemelse genade
de zielen, die Gij hebt geschapen.

Gij, die Trooster genoemd wordt,
de gave des Allerhoogsten,
de levende bron, vuur, liefde,
en balsem voor de geest.

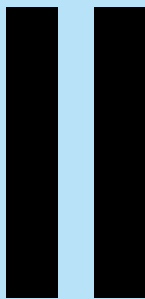
Schenk ons kracht om de zwakheid
van ons lichaam te overwinnen,
laat licht schijnen voor onze zinnen,
stort liefde in onze harten.

Verdrijf de vijand ver van ons,
en schenk ons spoedig vrede;
zo zullen wij onder Uw leiding
alle slechtheid ontlopen.

Gij, zevenvoudig door de gave,
zijt de vinger van Gods rechterhand.
Geef, dat wij door U de Vader
en de Zoon leren kennen en te allen tijde
geloven dat Gij de Heilige Geest zijn.

Geef ons de gaven der vreugde.
geef ons de geschenken Uwer genade.
ontbind de boeien van de strijd,
bevestig het verbond der vrede.

God de Vader zij eer,
en de Zoon
die van de doden opstond
en de Verrooster,
in der eeuwen eeuwigheid.

Schlußzene aus Goethes 'Faust'

CHOR UND ECHO

Waldung, sie schwankt heran,
Felsen, sie lasten dran,
Wurzeln, sie klammern an,
Stamm dicht an Stamm hinan,
Woge nach Woge spritzt,
Höhle, die tiefste, schützt;
Löwen, sie schleichen stumm –
Freundlich um uns herum,
ehren geweihten Ort,
Heiligen Liebeshort.

PATER ECSTATICUS *auf und abschwebend*

Ewiger Wonnebrand,
glühendes Liebesband,
siedender Schmerz der Brust,
schäumende Gotteslust,
Pfeile, durchdringet mich,
Lanzen, bezwinget mich, Keulen,
zerschmettert mich,
Blitze, durchwettert mich;
dass ja das Nichtige
alles verflüchtige,
glänze der Dauerstern,
ewiger Liebe Kern!

PATER PROFUNDUS *tiefe Region*

Wie Felsenabgrund mir zu Füßen
auf tiefem Abgrund lastend ruht,
wie tausend Bäche strahlend fließen
zum grausen Sturz des Schaums der Flut,
wie strack, mit eignem kräftigen Triebe,
der Stamm sich in die Lüfte trägt:
so ist es die allmächtige Liebe,
die alles bildet, alles hegt.

Ist um mich her ein wildes Brausen,
als wogte Wald und Felsengrund!
und doch stürzt, liebevoll im Sausen,

KOOR EN ECHO

Bos wordt omhoog gestuwd,
Rots wordt omlaag geduwd,
wortelhout klampt zich vast,
stammen staan bast aan bast,
bergbeek langs boorden schiet,
grot ons bescherming biedt;
leeuwen naderen zacht,
vormen een erewacht,
rondom dit heilig oord,
waar hoogste liefde gloort.

PATER ECSTATICUS *op en neer zwevend*

Liefde, die gloeiend heet,
eeuwig ons samensmeedt,
kokende harts-tortuur,
goddelijk vreugdevuur.
Pijlen, o dood mij toch,
lansen, doorstoot mij toch,
knuppels, verpletter mij,
bliksems, doorknetter mij;
laat het luidruchtige,
aardse vervluchtigen,
liefde in eeuwigheid
fonkele hemelwijd!

PATER PROFUNDUS *onderste regio*

Zoals de afgrond opgestapeld
zich aan mijn voeten samenpakt,
als duizend beekjes die, verzameld,
straks schuimen in één cataract,
zoals de boomstam strak en krachtig,
uit eigen drang zijn kroon ontvouwt,
zó is de liefde, die almachtig
alles verwekt, alles behoudt.

De watermassa, brullend, bruisend,
die rondom bos noch rots ontziet,
terwijl ze verderop al ruisend

die Wasserfülle sich zum Schlund,
berufen gleich das Tal zu wässern;
der Blitz, der flammend niederschlug,
die Atmosphäre zu verbessern,
die Gift und Dunst im Busen trug:
Sind Liebesboten, sie verkünden,
was ewig schaffend uns umwallt.
Mein Innres mög' es auch entzünden,
wo sich der Geist, verworren, kalt,
verquält in stumpfer Sinne Schranken,
scharf angeschlossnem Kettenschmerz.
O Gott! beschwichtige die Gedanken,
erleuchte mein bedürftig Herz!

CHOR DER ENGEL

*schwebend in der höhern Atmosphäre,
Faustens Unsterbliches tragend*
Gerettet ist das edle Glied
der Geisterwelt vom Bösen:
Wer immer strebend sich bemüht,
den können wir erlösen;
Und hat an ihm die Liebe gar
von oben teilgenommen,
begegnet ihm die selige Schar
mit herzlichem Willkommen,

CHOR DER SELIGEN KNABEN

um die höchsten Gipfel kreisend
Hände verschlinget
freudig zum Ringverein,
regt euch und singet
heilge Gefühle drein!
Göttlich belehret,
dürft ihr vertrauen;
den ihr verehret,
werdet ihr schauen.

DIE JÜNGEREN ENGEL

Jene Rosen, aus den Händen
liebend-heiliger Büsserinnen,
halfen uns den Sieg gewinnen,
und das hohe Werk vollenden,
diesen Seelenschatz erbeuten.
Böse wichen, als wir streuten,
Teufel flohen, als wir trafen.
Statt gewohnter Höllenstrafen
fühlten Liebesqual die Geister;
selbst der alte Satans-Meister
war von spitzer Pein durchdrungen.
Jauchzet auf! es ist gelungen.

en kabbelend bergafwaarts schiet
om het dal te gaan bevoeien;
de bliksemschicht die wolken splijt
en zo de lucht die hing te broeien
op slag van gif en damp bevrijdt:
hoe zij de blijde boodschap brengen
van liefdes eeuwige scheppingsdrang!
Laat die nu ook *mijn* hart verzengen,
mijn koud geworden geest, die lang
bekneld in ketens ligt te smachten,
door doffe zinnenruis verward.
O god! breng rust in mijn gedachten,
breng licht in mijn armzalig hart.

KOOR VAN ENGELN

*engelen die in de hogere atmosfeer zweven
en Fausts onsterfelijke kern dragen*
Gered de edele geest, benard
door machten van het duister!
Wie strevende gestaag volhardt
ontdoen wij van zijn kluister.
En is van bovenaf zowaar
hem liefde toegekomen,
dan wordt hij in de engelschaar
van harte opgenomen.

KOOR VAN ZALIGE KINDEREN

om de hoogste top cirkelend
Kom, laat ons zweven,
verstrengeld tot krans,
heilig ontheven
in zingende dans!
Zalig wie leerde
blind te vertrouwen!
De hoog vereerde
zul je aanschouwen.

DE JONGERE ENGELN

In een hagelbui van rozen
door boetvaardigen gestrooid,
kon de liefde zegevieren,
werd ons heilig werk voltooid,
kregen wij zijn ziel in handen,
toen de duivels tot hun schande,
als de dood voor zulke rozen,
– erger straf dan hellevuren! –
liefdessmart moesten verduren!
Zelfs de baas van alle bozen
was van pijn haast buiten zinnen.
Juich gerust! De buit is binnen.

DIE VOLLENDETEREN ENGEL

Uns bleibt ein Erdenrest,
zu tragen peinlich.
Und wär' er von Asbest,
er ist nicht reinlich.
Wenn starke Geisteskraft
die Elemente
an sich herangerafft,
kein Engel trennte
geeinte Zwienatur
der innigen beiden;
Die ewige Liebe nur
vermag zu scheiden.

DIE JÜNGEREN ENGEL

Ich spür soeben,
nebelnd um Felsenhöh,
ein Geisterleben
regend sich in der Näh.
Seliger Knaben
seh ich bewegte Schar,
los von der Erde Druck,
im Kreis gesellt,
die sich erlaben
am neuen Lenz und Schmuck
der obern Welt.
Sei er zum Anbeginn,
steigendem Vollgewinn,
diesen gesellt!

CHOR SELIGER KNABEN

Freudig empfangen wir
Diesen im Puppenstand
also erlangen wir
englisches Unterpfand.
Löset die Flocken los,
die ihn umgeben!
Schon ist er schön und groß
von heiligem Leben.

DOCTOR MARIANUS,

in der höchsten, reinlichsten Zelle
Hier ist die Aussicht frei,
der Geist erhoben.
Dort ziehen Frauen vorbei,
schwebend nach oben;
die Herrliche mittenin
im Sternenkranze,
die Himmelskönigin,
ich seh's am Glanze.

DE VOLMAAKTERE ENGELN

Dit aardse restant
moeten dragen doet pijn;
al was het van amiant,
het is niet rein.
Voegt sterke geestkracht
de elementen saam
tot twee-in-eendracht,
als hecht amalgaam,
geen engel doorklieft de
verbinding van beide:
slechts eeuwige liefde
kan ze nog scheiden.

DE JONGERE ENGELN

Ik zag zo-even
rondom die bergtop daar
als in een nevelkrans
nooit geleefd leven:
zalige kinderschaar
aan komen zweven
als in een rondedans,
los van hun aardse vracht,
vrolijk bewegen,
niet te vergeefs gesmacht
aan nieuwe lente-sier die hier al bloeit.
Laat hem in deze kring
stijgen tot nieuw begin,
opdat hij groeit!

KOOR VAN DE ZALIGE KINDEREN

Verheugd begroeten wij
hem in zijn poptoestand,
in hem verkrijgen wij
een hemels onderpand.
Los, vlokkenpinsels
die hem omgeven!
Groot stijgt uit windsels
heilig-schoon leven!

DOCTOR MARIANUS

in de hoogste, zuiverste cel
Hier is het uitzicht vrij,
de geest verheven,
daar zie ik zij aan zij
vrouwen opzweven.
Stralend, daar middenin,
omkranst door sterren,
de hemelskoningin,
kenbaar van verre.

(entzückt)

Höchste Herrscherin der Welt!
Lasse mich im blauen
ausgespannten Himmelszelt
dein Geheimnis schauen!
Billge, was des Mannes Brust
ernst und zart bewegt
und mit heiliger Liebeslust
dir entgegenträgt!

Unbezwänglich unser Mut,
wenn du hehr gebietest;
plötzlich mildert sich die Glut,
wenn du uns befriedest.

DOCTOR MARIANUS UND CHOR
Jungfrau, rein im schönsten Sinne,
Mutter, Ehren würdig,
uns erwählte Königin,
Göttern ebenbürtig.

Mater Gloriosa schwebt einher

CHOR
Dir; der Unberührbaren,
ist es nicht benommen,
dass die leicht Verführbaren
traulich zu dir kommen.

In die Schwachheit hingerafft,
sind sie schwer zu retten.
Wer zerreißt aus eigener Kraft
der Gelüste Ketten
Wie entgleitet schnell der Fuß
Schiefern, glattem Boden!

CHOR DER BÜSSERINNEN
Du schwebst zu Höhen
der ewigen Reiche,
vernimm das Flehen,
du Gnadenreiche,
du Ohnegleiche!

MAGNA PECCATRIX
Bei der Liebe, die den Füßen
deines gottverklärten Sohnes
Tränen ließ zum Balsam fließen,
trotz des Pharisäer-Hohnes;
beim Gefäße, das so reichlich

(verrukt)

Liefde, hoogste heerseres!
Laat mij in het blauwe
wijde hemelbaldakijn
uw geheim aanschouwen!
En aanvaard van elke man
wat zijn hart beweegt,
die met liefdes heilige vlam
naar uw zegen streeft.

Onuitputtelijk was de moed
als wij voor u streden,
dan opeens dempt u de gloed,
baden wij in vrede.

DOCTOR MARIANUS EN KOOR
Reine maagd, in waarste zin,
moeder, eerbiedwaardig,
uitverkoren koningin,
goden gelijkwaardig.

Mater Gloriosa zweeft op

KOOR
Liefde, reine eeuwigheid,
staat voor allen open
die, ooit al te snel verleid,
nu op voorspraak hopen.

Door hun zwakte meegesleurd,
is hun toekomst duister.
Wie verbreekt op eigen kracht
van de lust het kluister?
Is op hellend vlak de voet
niet gedoemd te slippen?

KOOR VAN BOETVROUWEN
Liefde, ontweken
naar eeuwige rijken,
hoor hoe wij smeken,
genaderijke,
zonder gelijke!

MAGNA PECCATRIX
Bij de liefde die de voeten
van uw godgeworden zoon
met een tranenstroom begroette,
farizeeërsspot ten hoon;
bij de kruik die zo weldadig

tropfte Wohlgeruch hernieder,
bei den Locken, die so weichlich
trockneten die heiligen Glieder –

MULIER SAMARITANA

Bei dem Bronn, zu dem schon weiland
Abram ließ die Herde führen;
bei dem Eimer, der dem Heiland
kühl die Lippe durft berühren;
bei der reinen, reichen Quelle,
die nun dorthier sich ergießet,
überflüssig, ewig helle
rings durch alle Welten fließt –

MARIA AEGYPTIACA

Bei dem hochgeweihten Orte,
wo den Herrn man niederließ,
bei dem Arm, der von der Pforte
warnend mich zurücke stieß;
bei der vierzigjährigen Buße,
der ich treu in Wüsten blieb,
bei dem sel'gen Scheidegruße,
den im Sand ich niederschrieb –

ZU DREI

Die du großen Sünderinnen
deine Nähe nicht verweigerst,
und ein büßendes Gewinnen
in die Ewigkeiten steigerst,
gönn' auch dieser guten Seele,
die sich einmal nur vergessen,
die nicht ahnte, dass sie fehle,
dein Verzeihen angemessen!

UNA POENITENTIUM

*sonst Gretchen genannt,
sich anschmiegend
Neige, neige,
du Ohnegleiche,
du Strahlenreiche,
dein Antlitz gnädig meinem Glück!*
Der früh Geliebte,
nicht mehr Getrübte,
er kommt zurück.

SELIGE KNABEN

in Kreisbewegung sich nähernd
Er überwächst uns schon
an mächtigen Gliedern,
wird treuer Pflege Lohn

geurend mirregom verkwistte,
bij de lokken die de tranen
van Zijn heilige voeten wiste;

MULIER SAMARITANA

bij de welput waar voor tijden
Abram zelf zijn vee kwam drenken,
bij de emmer die de Heiland
het verkoelend nat mocht schenken,
bij de bron die eeuwig wellend
uit die reine oorsprong vloeit,
onuitputtelijk, klaar en helder,
heel de wereld oversproeit;

MARIA EGYPTIACA

bij de kerk waar de gewijde
in zijn rotsgraf werd gelegd,
bij de strenge arm die mij de
toegang dreigend had ontzegd,
bij de veertig jaar, gebleven
in het onherbergzaam land,
bij het zalig woord, geschreven
daar ten afscheid in het zand;

ALLEDRIE

gij die grote zondaressen
niet in uw nabijheid schuwt,
die hun boetedorst kunt lessen
en hen naar het eeuwige stuwt,
gun ook deze ziel, de goede,
die maar ééns gestruikeld is,
die haar misstap niet bevroedde,
uw zoete vergiffenis.

UNA POENITENTUM

*zich tegen haar aan vlijend,
vroeger Gretchen genaamd*
Reik nu, reik nu,
o glorieijke,
gij zonder gelijke,
ons gelukkigen uw hand.
De vroeg verkorene,
zuiver herborene
is aangeland.

ZALIGE KINDEREN

naderbij cirkelend
Kijk, hij rijst boven ons uit,
machtig nu herschappen,
loont straks in dankbaarheid

reichlich erwidern.
Wir wurden früh entfernt
von Lebechören,
doch dieser hat gelernt:
er wird uns lehren.

DIE EINE BÜSSERIN,
sonst Gretchen genannt

Vom edlen Geisterchor umgeben,
wird sich der Neue kaum gewahr,
er ahnet kaum das frische Leben,
so gleicht er schon der heiligen Schar.
Sieh, wie er jedem Erdenbande
der alten Hülle sich entrafft
und aus ätherischem Gewande
hervortritt erste Jugendkraft!
Vergönne mir, ihn zu belehren!
Noch blendet ihn der neue Tag.

MATER GLORIOSA

Komm! hebe dich zu höhern Sphären!
Wenn er dich ahnet, folgt er nach.

DOCTOR MARIANUS

auf dem Angesicht anbetend
Blicket auf zum Retterblick,
alle reuig Zarten,
euch zu seligem Glück
dankend umzuarten!
Werde jeder bessre Sinn
dir zum Dienst erbötig;
Jungfrau, Mutter, Königin,
Göttin, bleibe gnädig!

CHORUS MYSTICUS

Alles Vergängliche
ist nur ein Gleichnis;
das Unzulängliche,
hier wird's Ereignis;
das Unbeschreibliche,
hier ist es getan;
das Ewig-Weibliche
zieht uns hinan.

ons trouwe knapen.
Wij, die 't aardse levenskoor
vroeg moesten ontberen,
geven zijn stem gehoor,
zullen van hem leren.

EEN VAN DE BOETVAARDIGEN
vroeger Gretchen genaamd

Door 't edele geestenkoor omgeven,
herkent zich nauw de nieuweling,
beseft maar vaag het frisse leven,
zo deel al van de heilige kring.
Kijk zelf! hoe hij zich zienderogen
van al zijn windselen ontdoet
en aan zijn aards gewicht ontvlogen
aan jeugd noch kracht heeft ingeboet.
Vergunt u mij hem te beleren,
nog is hem al dit licht te schel.

MATER GLORIOSA

Kom! til jezelf naar hoger sferen,
als hij een glimp ziet, volgt hij wel.

DOCTOR MARIANUS

neergeknield
Zie, ootmoedigen, het oog
tot uw heil zich neigend,
werk verzaligd u omhoog,
zacht uzelf ontstijgend.
Wijd u, zuiverder van zin,
aan haar dienst gestadig:
blijf, Maagd, Moeder, Koningin,
blijf, godin, genadig.

CHORUS MYSTICUS

Al het verstrijkende
wijst naar een overzij;
het ontoereikende,
hier komt het naderbij;
het onaanschouwelijke,
hier wordt het feit;
het eeuwig-vrouwelijke
is wat ons leidt.

